

Kamen Mihaylov

(Sofia, Institute for Literature, Bulgarian Academy of Sciences)

Botev - in point of view of the Historical Poetic

Abstract: The article presents the two-volume investigation, made by A. Panov. The author have did hard and original work - he surveys the Botev's poem heritage from the principles of the Historical poetic. Organized the large semantic paradigms, prof. Panov explain every word, has used by Hristo Botev. The scientist finds mythological, religions, romantic and rationalistic basics in the expressive meanings of the art texts.

Камен Михайлов

(София, Институт за литература, БАН)

Ботев от гледна точка на историческата поетика

През 2012 г. беше отпечатано двутомното изследване на Александър Панов "Поезията на Христо Ботев". Всеки един от двата тома има своя собствена проблематика, свой подход към явленията, свои изследователски и аналитични техники, свои постижения. Общото е безспорно творчеството на Ботев, което е издигнато в центъра на изследователския авторски интерес. Първият том е съсредоточен върху художествената система на Ботевата поезия, вторият показва възможностите на историко-поетическия подход към обекта на наблюдение ("Песни и стихотворения" от Христо Ботев - структура, основни сюжети и символични образи). Като цяло изследователският труд на Ал. Панов очертава границите на една детайлно промислена и разгърната авторска концепция за прочит на Ботевото творчество, който досега не е осъществяван в българската културна среда, който е впечатляващо задълбочен и блестящо изпълнен.

Книгата "Художествена система на Ботевата поезия" (С., 2011) предизвика определени размисли и изказвания в публичното пространство, а така също и сред литераторите "в кулоарите". Аз самият имах случай да дам най-висока оценка за нея. От позициите на историческата поетика за пръв път в българската наука беше написан и предложен труд, който не само постига собствена логическа убедителност, но и показва свършено нови възможности на един тип операционализъм, избран от автора. Като имам предвид общата проблематика на труда, мога да изтъкна, че разглежданите статуси на Ботевите произведения - поетически, социален и индивидуален - представляват нововъведение и принос в разглеждането на поетическото творчество. На споменатите статуси е посветена първата глава от разглежданата книга. Във втора глава се дава собствено изследване върху жанровете и жанровостта на Ботевите текстове. Тук приносите са в посока на осмисляне и критически прочит на съществуващите тези, а така също в предложените авторски решения. Нововъведение са и анализите от трета глава - по убедителен и новаторски начин Ал. Панов се спира на проблемите на стила, но разбира не като употреба на тропи и фигури, а като роля на поетическото слово - реторическите жестове на лирическия герой при

превъплъщенията му във водач, певец, бунтовник, присмехульник. Нов е и подходът за осмисляне на Ботевите произведения от гледна точка на историческата динамика. Повечето изследвания върху поезията на поета-революционер се самозатварят в синхронията на нейната контекстовост - дори когато са налице съпоставки с фолклора, със старобългарската литература и с нововъзрожденската литературна тенденция. У Ал. Панов става дума за съвършено различен общ поглед към наблюдавания обект, който не просто отчита, или пък констатира определени близости, а основополага динамиката на художествената система - нейните зависимости от историческото време, социалните условия и идеи, а най-вече - от историко-поетическите тенденции, съществуващи от античността до 19 в. Този подход, наред с митопоетическите проследявания, запълни едно подминавано през годините "бяло поле" в Ботевознанието.

Книгата "Песни и стихотворения" от Христо Ботев - структура, основни сюжети и символични образи" (С., 2012) е безспорно продължение на "Художествена система на Ботевата поезия" (С., 2012), макар да не са формално отбелязани като томове - I и II на едно общо изследване. Нещо повече - идеите, наблюденията, анализите следват логично един от друг, макар двата труда са и достатъчно самостоятелно обособени - композиционно, тематично, проблемно. Тази втора книга започва с една обща теоретична част, представяща трансформацията на универсалните Ботеви сюжети. Те биват назовани с формулите "благороден разбойник", "блуден син", "културен герой". На практика тук бива възпроизведен ценностният свят на възрожденския поет, който започва своето съществуване отвъд пространството на ежедневието и битов живот, отвъд канализираните добродетели на традиционния патриархален (всъщност - матриархален) човек. Ботевият поетически герой става възможен едва след осъществяването на всеобхватната метаморфоза: роб - свободен човек. В условията на подобно, макар и мислимо, гражданско общество могат да се проявят такива концепти като "завет", преминаване на свещена история в общностна и в лична, противопоставянето на индивида спрямо рода, от една страна, и спрямо обществото, от друга. В българската литература са се натрупали немалко анализи върху всички стихотворения на Хр. Ботев. За пръв път в изтъкваната книга обаче това става не с оглед предпочетен за отделен текст метод, а цялостно и подчинено на предварително избрания историко-поетически подход. Ал. Панов изгражда особен вид пунктуалност, която се стреми да "обясни" или възстанови контекста за всяка една употребена от Ботев в дадено стихотворение дума. Неизменни "опори" за търсенията на автора са библийските текстове, най-основателно проучени и цитирани за всеки отделен случай на пряко или опосредено "указание" от страна на поета, на предусещане или асоциация; "опори" са и, разбира се, фолклорните мотиви, герои и културни ситуации, общи за словесните, пък и не само за словесните изкуства. Пълнотата на замисленото стига дотам, че като приложение Ал. Панов дава и коментира дори мистификацията по "възстановения" по спиритически път текст на недовършената поема "Хайдутин".

Подходът в "Песни и стихотворения" от Христо Ботев – структура, основни сюжети и символични образи" е едновременно новаторски и приносен. Двете солидни книги за поета-революционер и неговото творчество определено представляват капитално изследване по определените в тях проблеми, трудове, каквито досега не е имало за Хр. Ботев, и които представляват етап в Ботевознанието. Неговата главна задача е била да се разшири и едновременно – уточни контекстът на Ботевите стихове, всеки поотделно, всеки в системата на конкретната творба и всеки в динамизираните културни пластове на литературната цивилизованост.